

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата медичних наук, асистента кафедри нейрохірургії та неврології
Сумського державного університету**

Кмити Олексія Петровича

на дисертаційну роботу здобувача ступеня доктора філософії в галузі знань 22

«Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»

**Смородської Ольги Миколаївни на тему: «Предиктори рецидиву
недрібноклітинного раку легень»**

Актуальність теми дисертації.

Рак легень є однією з найбільш поширених та несприятливих злоякісних пухлин. Не дивлячись на широкий спектр лікувальних та діагностичних можливостей прогноз для пацієнтів навіть за умови лікування не зовсім сприятливим.

На розвиток раку легень можуть впливати різні фактори, однак паління та промислове забруднення вважаються пріоритетними. На жаль, в Україні досить часто на момент встановлення діагнозу пацієнти занедбані стадії. Окремо варто відзначити, що значна частка хворих – це чоловіки працездатного віку.

Існує велика кількість протоколів щодо надання допомоги хворим на рак легень, однак перелік предикторів та очікувані піки рецидиву в них не враховуються. Важливим також є те, що переважна більшість досліджень були проведені серед азійської популяції та ніколи не проводились окремо для жителів України.

Вище перелічені тези визначають актуальність дисертаційного дослідження Смородської О. М., метою якого є визначення предикторів рецидиву недрібноклітинного раку легень.

Дисертаційна робота Смородської О.М. виконана згідно з планом наукових досліджень кафедри онкології та радіології Науково-навчального Медичного інституту Сумського державного університету та у рамках науково-технічної роботи, яка фінансується за рахунок зовнішнього інструменту допомоги Європейського Союзу для виконання зобов'язань України у Рамковій програмі

Європейського Союзу з наукових досліджень та інновацій “Горизонт 2020”, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2019 р. № 971 (із змінами) РН/11-2023 «Роль системи репарації ДНК у патогенезі та імуногенності раку легень». Дисертантка є виконавцем проєкту.

Біоетична експертиза дисертаційного дослідження.

Дисертаційне дослідження «Предиктори рецидиву недрібноклітинного раку легень», яке виконане аспіранткою кафедри онкології та радіології Сумського державного університету Смородською Ольгою Миколаївною, було схвалене етичним комітетом Медичного інституту СумДУ (протокол № 4/2, 05.04.19). Усі дослідження виконані згідно з Гельсинською декларацією (6-те видання, перегляд 2008 р., Сеул) та Універсальною декларацією біоетики та прав людини (2006 р.).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дослідження є ретроспективним. Матеріали дослідження було взято з архівів Комунального некомерційного підприємства Сумської обласної ради Сумський обласний клінічний онкологічний центр. Стандартну модель даних створювали в Excel, а аналітичну модель – у програмному середовищі IBM SPSS Statistics 27. Усі розрахунки також проводили в програмному середовищі SPSS. Достовірність результатів досліджень підтверджується використанням сучасних статистичних методів:

1. Рос – аналіз.
2. Регресія Кокса.
3. Аналіз таблиць дожиття з подальшим визначенням функції ризику.
4. Метод Каплана – Майєра

Дисертаційне дослідження Смородської Ольги Миколаївни виконано на високому методичному рівні з використанням комплексу сучасних методів дослідження. Основні наукові положення і висновки, сформульовані в дисертації,

логічно впливають з одержаних результатів, і є достатньо обґрунтованими. Вони відповідають поставленій меті і завданням дослідження.

Наукова новизна результатів дослідження.

1. Вперше було визначено незалежні предиктори рецидиву недрібноклітинного раку легень для пацієнтів IA-IIIВ стадією онкологічного процесу.

2. Досліджені статеві та вікові характеристики недрібноклітинного раку легень

3. Розроблений алгоритм визначення пацієнтів з високим ступенем ризику рецидиву захворювання.

Практичне значення отриманих результатів.

Результати роботи можуть бути використані у практичній діяльності сімейних лікарів, клінічних онкологів та торакальних онкохірургів для прогнозування рецидиву у радикально пролікованих пацієнтів IB – IIIA стадії. Важливим аспектом є те, що методи дослідження є загальнодоступними та економічно обґрунтованими.

Отримані результати дослідження мають соціально-економічне значення, оскільки дозволяють виявити пацієнтів високого ризику на етапі після радикального лікування, але до початку медикаментозної спеціалізованої терапії. Рання діагностика дозволить персоніфікувати діагностичний протокол, лікувальну схему, а також дозволить виокремити пацієнтів для подальшого ретельного спостереження. Перераховані заходи дозволять мінімізувати витрати на лікування, пов'язані з рецидивом раку легень та непрацездатністю пацієнта.

Матеріали дисертаційного дослідження впроваджені в навчальний процес на кафедрах онкології, променевої діагностики і терапії Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського, онкології та радіології Буковинського державного медичного університету, онкології та радіології Науково-навчального Медичного інституту Сумського державного університету, онкології Харківського національного медичного університету.

Результати дослідження використовують у лікувальній та діагностичній роботі Сумського обласного клінічного онкологічного центру, медичного центру хірургічного профілю «Надія» (м. Суми), багатопрофільного лікувально – діагностичного центру «Медея» (м. Суми)

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях, персональний внесок здобувача.

За матеріалами дисертації опубліковано 12 наукових праць: 5 статей, з яких 3 – у наукових фахових виданнях України, 1 – у закордонному журналі, що індексуються наукометричною базою Scopus (Q3) та 1 – у науковому журналі, що індексується наукометричною базою WoS, 1 – монографія у закордонному виданні, 6 – матеріали і тези конференцій.

Усі опубліковані матеріали за результатом дослідження повною мірою відображають висвітлені в дисертації результати дослідження, що відповідає вимогам п. 8, 9 вимог до присудження ступеня доктора філософії «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Moskalenko Y, Smorodska O, Deineka V, Kravets O, Moskalenko R. Prognostic factors for recurrence in patients with surgically resected non-small cell lung cancer. *Contemporary Oncology/Współczesna Onkologia*. 2022;26(3):239-246. doi:10.5114/wo.2022.120638.
2. Смородська О. М., Москаленко Ю. В., Винниченко І. О., Привалова А. О., Костюченко В. В. Поширеність раку легень: від локального до глобального. *Art of Medicine*. 2021;2(18):116-123. DOI: 10.21802/artm.2021.2.18.1163
3. Smorodska O, Moskalenko Y, Kononenko M, Ivanov S. Inflammation indexes as predictors of disease recurrence in patients with surgically resected non-small cell lung

[https://doi.org/10.21272/eumj.2022;10\(4\):379-388](https://doi.org/10.21272/eumj.2022;10(4):379-388)

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати

дисертації:

4. Moskalenko Y, Smorodska O. Lung cancer biomarkers. Theoretical and practical aspects of the development of modern scientific research: monograph/ed. Anita Jankovska. Riga : Izdevniecība “Baltija Publishing”, 2022. p. 212–233. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-195-4-23>

5. Smorodska, O.M., Moskalenko, Yu.V., Vynnychenko, I.O., Vynnychenko, O.I., Kostuchenko, V.V. Modern vector in treatment of patients with lung cancer: tyrosine kinase inhibitors in epidermal growth factor receptor mutations (literature review). *Medicni Perspektivi*. 2021;26(2):4–11. DOI: <https://doi.org/10.26641/2307-0404.2021.2.234379>

6. Moskalenko, Y. V., Vynnychenko, I. O., Smorodska, O. M., Vynnychenko, O. I., Moskalenko, R.A. PD-L1 testing as a way of personalizing the treatment of non-small cell lung cancer. *Likars'ka sprava*. 2019;5-6:40-45. DOI: <https://doi.org/10.31640/JVD.4.2019>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації :

7. Smorodska O., Moskalenko Yu, Vynnychenko I., Moskalenko R. Epidemiological features of lung cancer in Sumy region. *Biomedical perspectives; International Medical Conference; October 16-18, 2019; Sumy (Ukraine), Sumy State University; 2019. p. 137*

8. Смородська О.М., Москаленко Ю.В., Шевченко А.С. Поширеність тютюнопаління серед хворих на ранній та місцево-поширений рак легень (I-III стадії). У: Матеріали з'їзду: XIV з'їзд онкологів та радіологів України; 30 вересня–2 жовтня 2021; Київ. Національний інститут раку; 2021. с. 17–18.

9. Smorodska O., Moskalenko Yu, Kuzmenko V. Prognostic factors for surgically resected NSCLC. *Biomedical perspectives III; International Medical Conference; October 26-28, 2021; Sumy (Ukraine), Sumy State University; 2021. p. 105*

10. Смородська О., Москаленко Ю. Індекси системної запальної реакції як фактор прогнозу рецидиву раку легень. Молодіжна наука заради миру та розвитку; Міжнародна науково-практична конференція; 9–11 листопада 2022 року; Чернівці (Україна); Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича; 2022. с. 62-64
11. Smorodska O.M., Moskalenko Yu.V. Predictors of lung cancer recurrence in surgically treated patients. Modern research in world science. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. SPC “Sci-conf.com.ua”. Lviv, Ukraine. 29-31 January 2023. Pp. 129-131. URL: <https://sci-conf.com.ua/xi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-modern-research-in-world-science-29-31-01-2023-lviv-ukrayina-arhiv>.
12. Smorodska O.M., Moskalenko Yu.V. Sex – age characteristics of morbidity and mortality in patients with non-small cell lung cancer in Ukraine. Abstracts of VII International Scientific and Practical Conference. Lisbon, Portugal. 20–22 February 2023. Pp. 154-156. URL: <https://eu-conf.com/ua/events/science-trends-and-modern-methods-of-solving-problems/>

Оцінка мови та стилю дисертації. Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності.

Дисертаційне дослідження викладено українською мовою, структура збережена, стиль написання відповідає науковому за змістом та суттю. Матеріали ілюстровані рисунками і таблицями.

За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, автоплагіату, фальсифікації (протокол перевірки роботи на плагіат системою StrikePlagiatism. Sumy State University від 06.03.2023р.). Посилання на першоджерела в роботі сформовані коректно та мають відповідні посилання в тексті. Подана на розгляд робота є ґрунтовною, самодостатньою та є власним напрацюванням аспірантки Смородської Ольги Миколаївни.

Зауваження:

1. Стосовно публікацій, то їх цілком достатньо (4 статті у фахових виданнях та 1 стаття у польському журналі Contemporary oncology, що належить до бази даних Scopus третій квартиль), проте в більшості з них кількість співавторів досягає 5, тому по кожній статті бажано конкретизувати який саме вклад був Ольги Миколаївни.
2. Деякі посилання в тексті дисертації не співпадають зі списком використаних джерел. Прошу звернути на це особливу увагу.
3. На мій погляд, забагато уваги приділено епідеміології, яка безпосередньо не пов'язана з тематикою дослідження.

У порядку дискусії бажано б почути відповідь на такі питання: 1) Серед клініко – патологічних характеристик у дослідженні окремо виділені категорія Т та розмір пухлини, що мають певну подібність, в чому полягає різниця між ними? Можливо є сенс залишити лише один з них?

- 1) Досліджувану групу Ви поділили за віком, обравши точку поділу 60 років, поясніть чому?
- 2) Показник безрецидивної виживаності у Вашому дослідженні був визначений 58,8%. Як Ви його визначали?

Відповідність спеціальності.

Дисертаційна робота Смородською О.М. за змістом завдань та методів дослідження, які розв'язують конкретні наукові завдання, отриманими результатами, практичною та теоретичною значимістю відповідає спеціальності 222 «Медицина» галузі знань 22 «Охорона здоров'я».

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Смородської Ольги Миколаївни на тему: «Предиктори рецидиву недрібноклітинного раку легень» є завершеною науковою працею, що за актуальністю проблеми, методичними підходами, обсягом, ґрунтовністю

аналізу та інтерпретацією отриманих даних, повнотою викладу принципів наукових положень, науково-теоретичним та практичним значенням повністю відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами) «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а дисертант, з урахуванням виконання у повному обсязі освітньої складової освітньо-наукової програми та індивідуального плану наукової роботи, заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

Офіційний рецензент:

Асистент кафедри нейрохірургії та неврології
Сумського державного університету, к.мед.н.
07.07.2023

О.П. Кмита



Підпис	<i>Кмита О.П.</i>
засвідчую	<i>проб. грах'в</i>
	<i>Л.В. Красенко</i>